

УДК 330.1.001.5:517.521

DOI: 10.15587/2312-8372.2015.47493

Газуда Л. М.

АНАЛІЗ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРІЙ КОНВЕРГЕНЦІЇ

У статті здійснено аналіз та узагальнено науково-теоретичні підходи до дослідження теорій конвергенції. Окреслено доцільність актуалізації процесу поступового зближення територіальних економічних систем, що мають диференційні особливості розвитку. Обґрунтовано необхідність розроблення перспективної концепції розвитку сільських прикордонних територій, реалізація якої сприятиме забезпеченню збалансованого розвитку на основі врахування соціально-економічних, природних та екологічних особливостей території.

Ключові слова: науково-теоретичні підходи, теорії конвергенції, територіальні економічні системи, сільські прикордонні території.

1. Вступ

У сучасних умовах функціонування економіки, що супроводжуються поглибленням трансформаційних та ринкових реформ актуалізуються питання забезпечення інтеграційних та конвергенційних процесів різних територіальних економічних систем як передумови забезпечення національної безпеки та стійкого економічного зростання країни в цілому. Лише інтеграційний та конвергенційний розвиток територіальних економічних систем, в тому числі і сільських прикордонних територій зможе забезпечити ефективне використання потенціалу відмічених територій (природно-ресурсного, науково-технічного, трудового, виробничого та ін.), переваг

спеціалізації територій, і в підсумку — сприятиме їх соціально-економічному зростанню. Нині спостерігається імперативний характер територіальних, природних, географічних, трудових та інших чинників розвитку сільських прикордонних територій, що вказує на значну внутрішню асиметрію їх виникнення та наслідків впливу на економіку територій в цілому.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Комплексним дослідженням неокласичних теорій конвергентного розвитку присвячені наукові праці А. Сміта [1], Д. Рікардо [2], Е. Хекшера [3], Б. Оліна [4],

П. Самуельсона і В. Стопера [5], В. Леонтьєва [6], Р. Солоу і Т. Свана [7], Дж. Б. Кларка [8], Я. Тінбергена [9], А. Вебера [10], Х. Зібера [11], Г. Хемела і К. Прахалада [12], М. Портера [13, 14], Я. Гордона [15], М. Гедеса [16]. Так, в основі теорії конвергенції обумовлено розроблення теорії абсолютних та порівняльних переваг А. Сміта та Д. Рікардо [1, 2]. У процесі подальших досліджень Е. Хекшер та Б. Олін (у 20-роках ХХ ст., на основі теорії абсолютних та порівняльних переваг обґрунтували теорію співвідношення факторів виробництва [3, 4].

Поглибили дослідження факторної теорії, всередині ХХ ст., П. Самуельсон та В. Столпер, і обґрунтували власну теорію вирівнювання цін на фактори виробництва. Сутність її полягає в тому, що [5]: у випадку однорідності факторів виробництва, ідентичності техніки, досконалої конкуренції та повної мобільності товарів міжнародний обмін вирівнює ціну факторів виробництва між країнами.

Із застосуванням методу «витрати-випуск» у процесі дослідження структури зовнішньої торгівлі, В. Леонтьєвим було обґрунтовано теорію міжгалузевого аналізу, яка стала логічним продовженням досліджень теорії конкуренції Хекшера-Оліна і Самуельсона [6, 17].

Визначити типи конвергенції дозволяє неокласична теорія економічного зростання Р. Солоу та Т. Свана [7], згідно якої відстоюється думка про доцільність нарощення більшими темпами показників економічного зростання на економічно відсталі території порівняно з високо розвиненими, що дозволить у перспективі зблизити рівень розвитку між ними.

Акценти на факторах виробництва та їх справедливому розподілі, як передумови процесів конвергенції робив Дж. Б. Кларк, який розробив теорію розподілу доходів, що ґрунтується на основі граничної корисності, що інтерпретувалася маржиналістами як аспект теорії цінності [8, 18].

Можливість територіальної конвергенції відстоює найближчий сподвижник Людвіга Ерхарда, творця німецького «економічного дива», Альфред Мюллер-Армак [19, 20].

У працях Я. Тінбергена, обґрунтовується можливість конвергенції двох систем — капіталізму й соціалізму, що вже само по собі є дуже важливим для теорії та практики сучасних глобально-цивілізаційних перетворень [9].

Важливе місце в системі теорій територіального розвитку, які відстоюють процеси конвергенції займає теорія розміщення промисловості А. Вебера, що була висвітлена у книзі «Про розміщення промисловості: чиста теорія штандарта (розміщення)» [10].

Акцентування уваги на просторовому факторі розвитку, що дозволяє з часом зблизити території є основою теорії Х. Зібера [11], який виокремлює такі фактори розвитку як капітал, працю, землю, рівень технічних знань, транспортні та соціальні чинники.

Концепцію розвитку бізнесу запропонували Г. Хемел та К. Прахалад [12] акцентуючи увагу на тому, що особливості бізнесу полягають у тому, що фінансово відстаючі фірми можуть випередити бізнесово успішні компанії, якщо вони обумовлюють перспективність власного розвитку не тільки на даний час, але на майбутнє.

Досить вагомими досягненнями у розвитку конвергенції є теорія конкурентної переваги М. Портера. Він побудував ромб розвитку національної економіки (національної конкурентоспроможності), який складається із таких детермінант, як [13, 14]: параметри факторів

виробництва; параметри попиту на товари та послуги; стратегія фірми, їх структура та суперництво; родинні та підтримуючі галузі.

Нерівномірність розвитку території та необхідність забезпечення конвергенції розглядається в концепції циклічної сенситивності території, розробленої Я. Гордоном [15]. Заслугове на увагу, з наукової точки зору, концепція локального партнерства М. Гедеса [16], який вважав, що між сильно та слабозрозвиненими територіями можуть бути встановлені партнерські відносини, які передбачають зменшення суперечностей між ними.

Існує необхідність у розробленні такої концепції розвитку сільських прикордонних територій, яка б дозволила їх економіці забезпечити рівновагу, максимально використовувати свої природні, суспільні та фізичні властивості та об'єднати воедино економічну, соціальну та екологічну складові. Зважаючи на це, першочерговим етапом у забезпеченні ефективності та скоординованості таких процесів є дослідження теорій та концепцій конвергенції задля виявлення ознак дезінтеграції та можливих причини її виникнення.

3. Об'єкт, ціль та задачі дослідження

Об'єкт дослідження — є наукові підходи до сутності теорій конвергенції.

Проведені дослідження ставили *за мету* узагальнення теоретичних підходів до дослідження теорій конвергентного розвитку.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися наступні завдання:

- узагальнити наукові підходи до дослідження теорій конвергентного розвитку;
- обґрунтувати можливості адаптації теорій конвергенції до розвитку сільських прикордонних територій.

4. Результати узагальнення наукових підходів до дослідження теорій конвергенції

Методологію дослідження теорій конвергентного розвитку пропонуємо здійснювати у двох напрямках:

1. Дослідження теорій конвергентного розвитку в розрізі неокласичних теорій та теорій територіального розвитку.

2. Дослідження теорій дивергентного розвитку в розрізі кумулятивних теорій та теорій територіального розвитку. У своїх дослідженнях автор статті розглянув перший з пропонованих методологічних напрямів розкриття сутності теорій конвергентного розвитку.

Еволюційні підходи до дослідження теорії конвергенції обумовлюються теорією абсолютних та порівняльних переваг А. Смітта і Д. Рікардо. А. Сміт, зокрема наголошує на порівняльних перевагах окремо взятої території, які можуть використовуватися через спеціалізацію виробництва з метою формування найменших його витрат [1]. Таким чином, це сприяє максимальному використанню властивостей та переваг території, зменшує їх регіональні асиметрії, а відтак забезпечує конвергенційні процеси всередині них та між ними. Однак, якщо територія немає взаємозамінних факторів виробництва, використання такої теорії на практиці є вкрай обмеженою.

В іншому аспекті А. Сміт розглядає питання щодо обмеження морального принципу «laissez faire» обумовлюючи його як один з можливих типів формування економічного порядку, наголошуючи при цьому, що знівелювання нерівності у процесі суспільного розвитку можна досягти тільки в межах регульованого ринку [21]. Для України характерною є значна диференціація територій, де за офіційними статистичними дослідженнями різниця між 10 % найбагатших і 10 % найбідніших становить 17 та більше разів, що порушує гранично допустимі межі безпеки. Тому слід впроваджувати нові підходи до управління економічним розвитком, що сприятиме забезпеченню конвергенції територіальних систем.

З метою забезпечення конвергентності процесів розвитку сільських прикордонних територій доцільним є врахування результативності використання природно-ресурсного потенціалу території, зокрема земельних ресурсів, як важливої складової життєзабезпечення окремих територій. При цьому необхідним є виявлення можливостей і виокремлення властивостей території в цілому для окреслення пріоритетних сфер і видів діяльності.

У процесі власних досліджень Е. Хекшер обґрунтував можливість спеціалізації будь-якої з країн за найсприятливішими для цього факторами виробництва [3]. Б. Олін у роботі «Міжрегіональна та міжнародна торгівля» уточнив цей аналіз формулюванням [4]: міжнародний обмін є обміном надлишкових факторів на рідкісні фактори.

Теорія вирівнювання цін на фактори виробництва, запропонована П. Самуельсоном та В. Столпером, обумовлена тим, що зовнішня торгівля розглядалася не просто як взаємовигідний обмін, але і як засіб, що дозволяє скоротити розрив між країнами в рівні розвитку [5, 22]. Таким чином, згладжується відмінність між територіями у формуванні та використанні факторів виробництва. Адаптація відміченої теорії є прийнятною і до сільських територій, оскільки її постулати є базовими у забезпеченні конвергенції національного розвитку в цілому.

Дослідження теорій конкуренції (Хекшера-Оліна, Самуельсона) було поглиблено В. Леонтьєвим. Отримані результати увійшли в теорію зовнішньої торгівлі як «парадокс Леонтьєва» [6, 17]. Він вважав, що економічні процеси безглузді, якщо їх неможливо спостерігати і виміряти. Таким чином, ним було оцінено конвергенцію за допомогою економетричних моделей, апробація яких дозволила виявити рівень такого зближення та його причини.

У теорії економічного росту Р. Солоу та Т. Свана [7] передбачається, що початкова диференціація рівнів розвитку територій є наслідком екзогенних шоків і недосконалого механізму корегування. Відповідно до гіпотези конвергенції, якщо економіка території у початковий момент знаходиться далі від стану стійкої рівноваги, темпи її росту будуть вищими, ніж в економіці, що знаходиться ближче до рівноваги [23]. Однак, в абсолютному вимірі наблизити території між собою неможливо, тому теорія виокремлює умовну конвергенцію, де кожна територія притримується своєї траєкторії розвитку [24]. Таким чином, теорія виокремлює абсолютну β -конвергенцію та умовну σ -конвергенцію. Абсолютна β -конвергенція характеризує конвергенцію як процес перевищення темпів економічного росту бідних територій стосовно багатих. Другий тип конвергенції σ -конвергенція визначається як зменшення у часі дисперсії ВВП на душу населення або іншого економічного

показника при виборці країн чи територій. Наведені концепції є взаємопов'язані, однак не ідентичні [25].

Поєднавши теорію граничної корисності та спадної віддачі з концепцією факторів виробництва Дж. Б. Кларк у науковій праці «Розподіл багатства» обґрунтував теорію граничної продуктивності, або так звану неокласичну теорію розподілу, яка полягає в тому, що всі фактори виробництва створюють регіональний продукт і беруть участь у його привласненні. При цьому, соціум отримує частину доходу у вигляді заробітної плати, регіональні інвестиції – у формі процента, а природний ресурс – ренти, які є ресурсоутворюючими джерелами під час розподілу частки ВРП до фондів регіонального розвитку [18, 26].

Наукові підходи до територіальної конвергенції обґрунтував Альфред Мюллер-Армак, зокрема через забезпечення соціально-економічного порядку з метою вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку окремо взятих територій [19, 20].

На Заході «батьком» теорії конвергенції вважають Нобелівського лауреата з економіки 1969 р., видатного нідерландського вченого Я. Тінбергена [9], у працях якого наголошувалося про можливість конвергенції двох систем – капіталізму й соціалізму, що вже само по собі є дуже важливим для теорії та практики сучасних глобально-цивілізаційних перетворень.

Виходячи із проведених досліджень вище розглянутих неокласичних теорій в контексті забезпечення конвергенції розвитку територіальних систем можна зробити наступні висновки:

- за неокейнсіанством економіка будь-якої території прагне до рівноваги. Якщо зовнішні фактори впливу на територіальну систему не заважають суб'єктам господарювання максимізувати свою функцію корисності, то економіка приходить у рівновагу;
  - неокласична теорія стверджує, що сучасна економіка орієнтується на ринкові сигнали, універсальним носієм яких виступають ціни. Визначаючись співвідношенням попиту і пропозиції, вони постійно порівнюють потреби ринку із можливостями їх задоволення і, регулюючи величину прибутку у різних галузях, забезпечують найбільш ефективний розподіл ресурсів в економіці [21];
  - представники неокласичних теорій є прихильниками обміну та взаємозаміни факторів виробництва, що дозволяє одержати справедливую винагороду. Залежно від вкладного капіталу на одиницю фактору виробництва кожен одержує справедливую винагороду. А. Вебер обґрунтував чинники розміщення промисловості за трьома «орієнтаціями», зокрема [10]: транспортною, робітничою, або трудоресурсною та агломераційною.
- Просторовий фактор розвитку, за Х. Зібером, обґрунтовує розгляд території як відкритої системи, враховуючи при цьому вхідні та вихідні потоки, і допускаючи можливість взаємозамін окремих факторів [11]. Таким чином, конвергенція розвитку може відбуватися завдяки взаємозаміні факторів виробництва, або їх переміщення з однієї території в іншу.
- Г. Хемел та К. Прахалад [12] формуючи концепцію розвитку бізнесу, відмічали, що тенденційні зміни, які відбуваються у бізнесовому середовищі, можуть вплинути і на галузеві гіганти, порушуючи їх рівновагу через компанії або фірми, які хоч і мають слабкі фінансові позиції, але можуть мати незначні переваги у якості продукції або ефективності виробництва і спрямовують

свою діяльність на перспективу. Отже, у перспективі є можливість забезпечення зближення сільських територій, що вимагає вже сьогодні пошуку причин дивергенції, методів її усунення.

Обґрунтовуючи теорію конкурентних переваг, М. Портер зосереджує увагу на кластерних утвореннях як основи розвитку національної економіки, що є особливо значущим в умовах забезпечення конвергенційних та інтеграційних процесів в межах держави [13, 14]. Вважаємо, що власне інтеграція усіх учасників кластеру на засадах системності є результатом конвергенційних процесів територій та забезпечує їх ефективний просторовий розвиток, а взаємозв'язки між ними забезпечують синергійний ефект в межах територіальної системи.

У процесі формування концепції циклічної сенситивності території, Я. Гордоном було доведено, що [15]: на територіях відбувається скорочення ділових циклів до 10–15 років, а це породжує нерівномірність та асиметричність їх розвитку. При цьому, від коливань світової кон'юнктури залежать слабо диверсифіковані території, а швидкість, з якою вони реагують на таку кон'юнктуру визначають їх асиметричність. Відповідно, чим швидше території реагуватимуть на будь-які зміни, тим меншою буде диференціація рівнів розвитку, а відтак — забезпечення конвергенційних процесів територіальних систем. Відміченому процесу сприятиме формування партнерських відносин, як вважає М. Гедес, передусім для нівелювання диференційних суперечностей у процесі розвитку територій.

Заслугує на увагу, з наукової точки зору, концепція локального партнерства М. Гедеса, який вважав, що між сильно та слабозрозвиненими територіями можуть бути встановлені партнерські відносини, які передбачають зменшення суперечностей між ними. Шляхами подолання асиметрії можуть бути проекти різного роду та «європейський» розподіл фондів відповідно до політики конвергенції [16].

Таким чином, зважаючи на те, що темпи зростання у довгостроковому періоді визначаються темпами зростання робочої сили й технологічними змінами, неокласики передбачають, що темпи розвитку слабших територій будуть вищими аніж сильно розвинених, отже регіональні економіки зближуватимуться за рівнями економічного розвитку (так звана абсолютна неумовна конвергенція) [16, 27].

5. Обговорення результатів дослідження стосовно адаптації теорій конвергентності до розвитку сільських прикордонних територій

З метою забезпечення конвергентності процесів розвитку сільських прикордонних територій слід враховувати, перш за все, продуктивність використання ресурсів, зокрема землі, як основного природного ресурсу села. З іншого боку, слід визначитися із можливостями та властивостями територій, що беруть участь у товарообміні, оскільки вони можуть змінюватись залежно від того, який вид товару буде вироблятися та експортуватись, тобто які витрати понесе територія на його виробництво порівняно з іншими.

Узагальнення теорій абсолютних та порівняльних переваг сприяло обґрунтуванню висновків, що для збалансованого розвитку сільських прикордонних терито-

рій доцільним є акцентування уваги на забезпеченні спеціалізації території на тих видах діяльності, які створюють їй переваги відносно інших та забезпечують взаємозаміну та взаємодоповнюваність у факторах виробництва, що згладжує асиметрії у рівнях розвитку та реалізує процеси конвергенції.

6. Висновки

Результати виконаних досліджень дають підстави стверджувати, що:

1. Теорії конвергенції відстоюють позицію щодо зближення рівнів розвитку територій за різними показниками. Виходячи із вище розглянутих теорій та концепцій досягти цього можна через перелив капіталу із високорозвинених територій до менш розвинених територій завдяки міжбюджетним трансфертам або формуванні інвестиційної привабливості, міжетериторіальної міграції робочої сили, де трудові ресурси перемістяться із периферійних територій із низьким рівнем оплати праці до центру, де значно вищий рівень заробітної плати, виконання спільних проектів тощо. Кінцевим результатом такої факторної взаємозалежності стане зростання як ВРП, так і ВВП, що призведе до формування рівноваги територіальних економічних систем та досягнення конвергенції їх розвитку. Проте, слід зважати й на те, що фактори виробництва мають різну мобільність їх переміщення, що може в певній мірі затрудняти конвергенційні процеси територіальних систем. Наприклад, деякі види природних ресурсів, якими володіє та чи інші сільська територія є зовсім не мобільними (мінеральні ресурси, корисні копалини, кліматичні умови тощо).

2. Дослідження підтверджує, що за умови рівноцінних дивідендів та вкладений капітал, обмежується мобільність інвестиційних ресурсів, робоча сила в силу соціальних чинників, традицій, культури також може мати різну мобільність у міграційних процесах. З іншого боку, за умови надмірної факторної взаємозалежності та високої мобільності факторів може виникнути територіальна дивергенція, оскільки території із високою продуктивністю використання факторів виробництва будуть не лише спеціалізуватися на випуску продукції із високою рентабельністю, але й притягувати до себе кваліфіковану робочу силу, інвестиційні ресурси, техніку та технологію та ін., що породить посилення асиметричності у розвитку територіальних систем через формування полюсів росту чи поляризації економічного зростання територій.

Література

1. Смит, А. Исследование о природе и причинах богатства народов [Текст]: пер. с англ. / А. Смит. — М.: Эксмо, 2007. — С. 282.
2. Рикардо, Д. Начало политической экономики и налогового обложения [Текст]: пер. с англ. / Д. Рикардо. — М.: Экономика, 1995. — 680 с.
3. Heckscher, E. F. The Effect of Foreign Trade on Distribution of Income [Text] / E. F. Heckscher // Blakiston Series of Republished Articles on Economics. — 1919. — № 4. — P. 386.
4. Ohlin, B. Interregional and International Trade [Text] / B. Ohlin. — Cambridge Mass.: Harvard University Press, 1933. — P. 174–187.
5. Stolper, W. F. Protection and Real Wages [Text] / W. F. Stolper, P. A. Samuelson // The Review of Economic Studies. — 1941. — Vol. 9, № 1. — P. 58–73. doi:10.2307/2967638

6. Леонтьев, В. Межотраслевая экономика [Текст] / В. Леонтьев. — М.: Экономика, 1997. — С. 44–95.
7. Solow, R. M. A Contribution to the Theory of Economic Growth [Text] / R. M. Solow // The Quarterly Journal of Economics. — 1956. — Vol. 70, № 1. — P. 65–94. doi:10.2307/1884513
8. Wicksell, K. The Distribution of Wealth. A Theory of Wages, Interest and Profits [Text] / K. Wicksell, J. B. Clark, J. A. Hobson // Ekonomisk Tidskrift. — 1902. — Vol. 4. — P. 85–90. doi:10.2307/3437091
9. Гальчинський, А. С. Конвергентний ринок — методологія перспективи [Текст] / А. С. Гальчинський // Економіка України. — 2014. — № 1(626). — С. 4–20.
10. Дорогунцов, С. І. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка [Текст]: підруч. / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за заг. ред. С. І. Дорогунцова. — К.: КНЕУ, 2005. — 988 с.
11. Siebert, H. Regional Economic Growth Theory and Policy [Text] / H. Siebert. — Scranton, 1969. — 1223 p.
12. Hamel, G. Competing for the Future [Electronic resource] / G. Hamel, C. K. Prahalad // Harvard Business Publishing. — 1994. — Available at: \www/URL: https://hbr.org/1994/07/competing-for-the-future
13. Портер, М. Международная конкуренция [Текст] / М. Портер; пер с англ. под ред. и с предисловием В. Д. Шетинина. — М.: Междунар. отношения, 1993. — 896 с.
14. Porter, M. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance [Text] / M. Porter. — New York: The Free Press, 1985. — 592 p.
15. Gordon, I. R. The cyclical sensitivity of regional employment and unemployment differentials [Text] / I. R. Gordon // Regional Studies. — 1985. — Vol. 19, № 2. — P. 95–110. doi:10.1080/09595238500185111
16. Сторонянська, І. Міжрегіональні інтеграційні процеси в Україні: тенденції та перспективи розвитку [Текст] / І. Сторонянська. — Львів: ІРД НАН України, 2009. — 392 с.
17. Шнипко, О. С. Національна конкурентоспроможність: сутність, проблеми, механізми реалізації [Текст] / О. С. Шнипко. — К.: Наук. думка, 2003. — 334 с.
18. Панчишин, С. М. Макроекономічний аналіз товарної форми виробництва [Текст] / С. М. Панчишин. — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2004. — 380 с.
19. Мюллер-Армак, А. Принципы социального рыночного хозяйства [Текст] / А. Мюллер-Армак // Социальное рыночное хозяйство. Теория и этика экономического порядка в России и Германии. — СПб.: Экономическая школа, 1999. — 368 с.
20. Мюллер-Армак, А. О свободе и социальной справедливости. Предложения по осуществлению социальной рыночной экономики [Текст] / А. Мюллер-Армак // Социальное рыночное хозяйство. Политэконом. — 1996. — № 1. — С. 57.
21. Зверяков, М. І. У пошуках виходу з кризи [Текст] / М. І. Зверяков // Економіка України. — 2013. — № 8(621). — С. 4–21.
22. Словарь современной экономической теории Макмиллана [Текст]. — М.: ИНФРА-М., 1997. — 607 с.
23. Зверев, Д. В. Субфедеральная фискальная политика в России: межрегиональные различия и связи [Текст] / Д. В. Зверев, Е. А. Коломак // Научные доклады: независимый экономический анализ. — Москва: Московский общественный научный фонд; Сибирский центр прикладных экономических исследований, 2010. — № 209. — 102 с.
24. Нуреев, Р. Теории развития: новые модели экономического роста (вклад человеческого капитала) [Текст] / Р. Нуреев // Вопросы экономики. — 2000. — № 9. — С. 126–145.
25. Вахович, І. М. Регіональна конвергенція фінансового забезпечення сталого розвитку України [Текст]: монографія / І. М. Вахович, І. В. Ропотан. — Луцьк: Волинський поліграфічний центр, 2014. — 219 с.
26. Холод, Н. М. Розподіл доходів та бідність у перехідних економіках [Текст]: монографія / Н. М. Холод. — Львів: Видавничий центр ЛНТУ ім. І. Франка, 2009. — 442 с.
27. Martin, R. EMU versus the regions? Regional convergence and divergence in Euroland [Text] / R. Martin // Journal of Economic Geography. — 2001. — Vol. 1, № 1. — P. 51–80. doi:10.1093/jeg/1.1.51

АНАЛИЗ НАУЧНЫХ ПОДХОДОВ К ИССЛЕДОВАНИЮ ТЕОРИЙ КОНВЕРГЕНЦИИ

В статье осуществлен анализ и обобщены научно-теоретические подходы к исследованию теорий конвергенции. Определена целесообразность актуализации процесса постепенного сближения территориальных экономических систем, имеющих дифференциальные особенности развития. Обоснована необходимость разработки перспективной концепции развития сельских приграничных территорий, реализация которой будет способствовать обеспечению устойчивого развития на основе учета социально-экономических, природных и экологических особенностей территории.

Ключевые слова: научно-теоретические подходы, теории конвергенции, территориальные экономические системы, сельские приграничные территории.

Газуда Леся Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки підприємства, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Україна, e-mail: lesyagazuda@gmail.com.

Газуда Леся Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки підприємства, ГВУЗ «Ужгородський національний університет», Україна.

Gazuda Lesya, SHEI «Uzhhorod National University», Ukraine, e-mail: lesyagazuda@gmail.com